

Kastamonu Cevizli Parkı Tasarım Değişikliğinin Terapik Açısından İncelenmesi

Investigation of the Design Change of Kastamonu Cevizli Park in Terms of Therapeutic Effect

 Çiğdem SAKICI¹

Özet

Artan nüfus ile beraber insanların doğayla etkileşimde bulunma ihtiyaçları giderek atmaktadır. Kent parkları bu ihtiyaçları gidermek için en çok kullanılan rekreasyon alanlarıdır. Bu alanların kullanıcıların ihtiyacına göre düzenlenmesi, kullanılabilirliği ve kullanıcıya terapik fayda sağlaması çok önemlidir. Bu çalışma yardımıyla Kastamonu merkezde bulunan ve sıklıkla kullanılan Cevizli Park'ın eski ve yeni tasarımlarının kullanım ve terapi sağlayıcı etkileri açısından karşılaştırılması yapılmıştır. Parkın geçmiş ve günümüzde hangi özelliklere sahip olduğu, ne oranda kullanıcılara terapi sağladığı, ne kadar sık kullanıldığı, sık kullanılmama sebepleri, bu alanda hangi etkinliklerin gerçekleştirildiği ve alanların etkinliklere uygunluğu, bu etkinlikleri gerçekleştirdikten sonra ruh hallerinde meydana gelen değişimler ve pozitif ruh haline sahip olmalarına yardımcı olan alan özellikleri belirlenmeye çalışılmıştır. Parkın terapik açıdan değerlendirilmesi hem uzman hem de kullanıcı grubu tarafından ayrı ayrı yapılmış ve iki grubun da değerlendirme sonuçlarının birbirine benzerlik gösterdiği çalışma sonuçları ile ortaya konulmuştur. Bu değerlendirme sonucunda Cevizli parkın yeni tasarımının eskiye oranla terapi sağlayıcı etki ve kullanım açısından daha başarılı olduğu ancak iki tasarımın da yetersiz olduğu ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Terapik etki, İyileştirici bahçe, Terapi sağlayıcı peyzaj, Açık yeşil alan.

Abstract

People's need to connect with nature is increasing day by day with the increasing population. Urban parks are the most commonly used recreational areas to satisfy these needs. It is very important that these areas are designed according to the therapeutic benefit to the users, usability and users' needs. With the help of this study, the old and the new design of Cevizli Park, which is located in the center of Kastamonu and is frequently used, were compared in terms of usage and therapeutic effect. What are the characteristic properties of the park in the past and in the present, to what extent it provides therapy to the users, how often it is used, for what reasons it is not used so often, what activities take place in this area and how suitable the areas are for the activities, how the mood of the users changes after performing these activities and how they contribute to a positive mood were investigated with the help of this study. The therapeutic evaluation of the park was done separately by both the expert and the user group, and the results of the study showed that the evaluation results of the two groups were similar to each other. As a result of this evaluation, it was found that the new design of Cevizli Park is more successful than the old design in terms of therapeutic effect and usage, but both designs are insufficient..

Keywords: Therapeutic effect, Healing garden, Therapeutic landscape, Open green areas.

1. Giriş

Doğal ortamdan kopan ve doğaya ait olma duygusu körelen kent insanı, doğal davranışlarını kaybederek daha saldırgan, mutsuz ve içe dönük yaşamak zorunda kalmaktadır. Oysaki doğayı seyretme ve bu alanlarla iç içe olma kent yaşamının streslerinden uzaklaşmaya yardımcı olur (Hartig ve ark., 1991; Hartig ve ark., 1995; Herzog ve ark., 1997; Varni ve Katz, 1997; Ulrich, 1999; 2001; Whitehouse ve ark., 2001; Pretty ve ark., 2005). Ulrich (1984; 1991), Kaplan ve Kaplan (1996), Lewis (1990; 1994) gibi birçok araştırmacı araştırmalarında insanların doğal alanlara yakın olmasının ruh sağlığı üzerinde oldukça önemli katkılara sebep olduğunu ortaya koymuşlardır. Yoğun kent dokusu içinde doğal ortam bulmak ve doğaya ve bitki örtüsüne özgür bir şekilde temas etmek oldukça zorlaşmaktadır. Kent parkları bu ihtiyacı giderebilmek için en önemli kentsel açık yeşil alanlardır (Atanur ve Ersöz, 2020).

Kentsel açık yeşil alanlar, kent insanına dengeli, sağlıklı, yenileyici ve yararlı ortamlar sunar ayrıca insanlar üzerinde dinlendirici, sınırları yatıştırıcı rol oynar (Smardon, 1990). Bu alanlar görsel kirlenmeyi de önleyerek insanların güzel bir peyzaj içinde yaşamasını ve çevresine karşı içten sevgi duymasını sağlar (Hillman, 1994). İnsanların bulunduğu mekâna bağlanmalarına yardımcı olur ve insanlara pozitif enerji sağlar. Özetle açık yeşil alanlar; rekreasyonel, sosyal, fiziksel, psikolojik, estetik, teknik, ekonomik ve kent sağlığı açısından oldukça önemli alanlardır. Kentsel açık yeşil alanlar insanları psikolojik çöküntüden, aşırı yorgunluktan uzaklaştırarak, sağlıkları üzerinde belirgin etkilere sebep olmaktadır (Stigsdotter, 2005; Mitchell ve Popham, 2007). Bu tarz olumlu etkilere sebep olan alanlara terapi sağlayıcı alan denilmektedir.

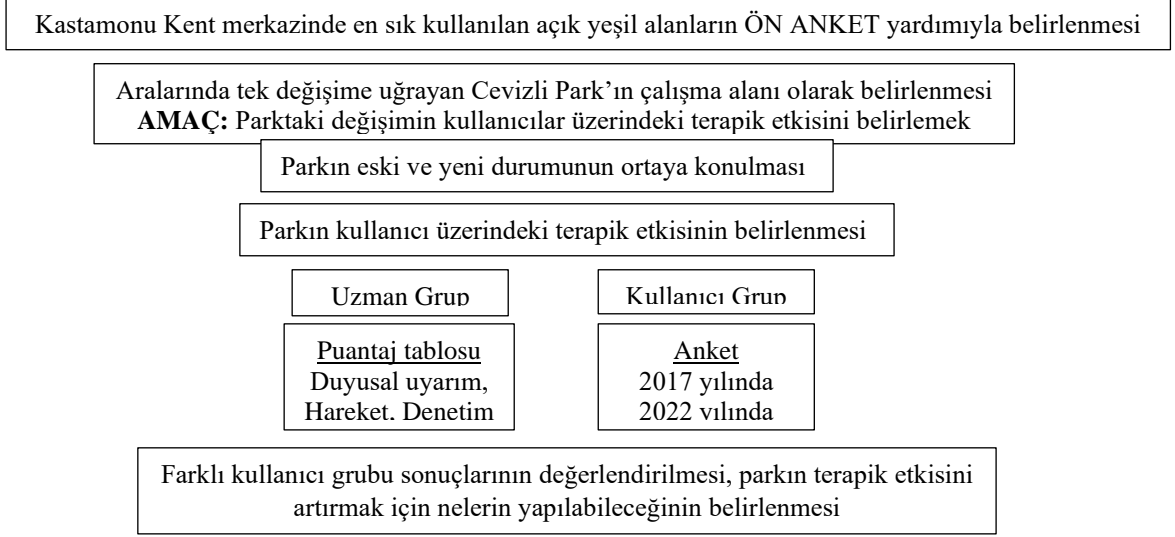
Terapi sağlayıcı alanlar kullanıcıların bireysel ve sosyal davranışlarını geliştirmelerine, bir işe yaradıklarını hissetmelerine, hayata bağlanmalarına ve doğayı fark etmelerine yardımcı olan, fiziksel egzersiz yapmalarına olanak sağlayan, mevsimlerin değişimini ve zamanın geçtiğini algılamalarına yardımcı olan ve duyuşsal uyarım sağlayan alanlardır (Sakıcı ve Var, 2023). Bu tarz alanlar kullanıcılarına sağlık kazandırma, hayata bağlama, ümit verme, rahatlatma, dinlendirme, eğlendirme, stres azaltma, iyi olma hissini artırma, hafızalarını yenileme, fiziksel hareketlerini ve motivasyonlarını artırma, olumsuz düşüncelerden uzaklaşmalarına ve çevresiyle ilişki kurmalarını yardımcı olma gibi pozitif etkiler sağlayarak, bu alanlarda birçok dış mekân aktivitesini gerçekleştirme olanağı sunar (Marcus ve Barnes, 1999; Elings, 2006; Sakıcı 2009). Terapi sağlayıcı alanlarda sanat çalışmalarına (heykel, oturma duvarları), yoğun bitki ve yeşil alan kullanımına, hayvan

varlığına, çoklu duyuşal uyarım ve kapalılık hissi sağlayan mekânsal öge ve bileşenlere, akustik deneyimlere (su, yaprak, rüzgâr sesi) ve görsel ilgi uyandıran elemanlara bolca yer verilmeli ve kullanıcılarına temiz havayı, güneş ışığını ve esintiyi hissettirmelidir (Sakıcı ve Var, 2023).

Açık yeşil alanların insanlar üzerindeki olumlu etkileri bilinmekle birlikte bu alanların psikolojik açıdan topluma birçok katkısının olduğu çoğu kişi tarafından ihmal edilmektedir. Hangi tip alanların ne ölçüde rahatlattığı, dinlendirdiği, kendimizi dinç ve zinde hissetmemize yardımcı olduğu, sorunlarımızdan ve stresimizden uzaklaştırdığı tam olarak bilinmemektedir. Mevcut çalışmalar genelde doğal alanların görsel değerleriyle ilgilenmiş olmakla beraber rehabilite edici, iyileştirici özellikleriyle ilgilenen çalışmalar oldukça sınırlı sayıdadır. Oysa ki son zamanlardaki yoğun yaşam şartları insanların terapi sağlayıcı alanlara olan ihtiyacını artırmaktadır. Bu gerçeklerden hareketle açık yeşil alanlar düzenlenirken bu alanların sadece fonksiyonel ve estetik etkileri dikkate alınarak tasarlandığı terapik etkilerinin düşünülmediği ortaya çıkmaktadır. Bu şekilde tasarlanmış açık yeşil alanların kullanıcılar üzerinde yeterli pozitif etkiye sahip olduğu düşünülmemektedir. Bu amaçla, bu çalışma kapsamında Kastamonu'da merkezi konumda bulunan halk tarafından sıklıkla kullanılan Cevizli Park'ın geçmiş ve günümüzdeki tasarımları terapik ve kullanılabilirlik açısından anket ve puantaj tabloları yardımıyla incelenmiş park değişiminin olumlu ve olumsuz etkileri ortaya konulmuştur.

2. Materyal ve Yöntem

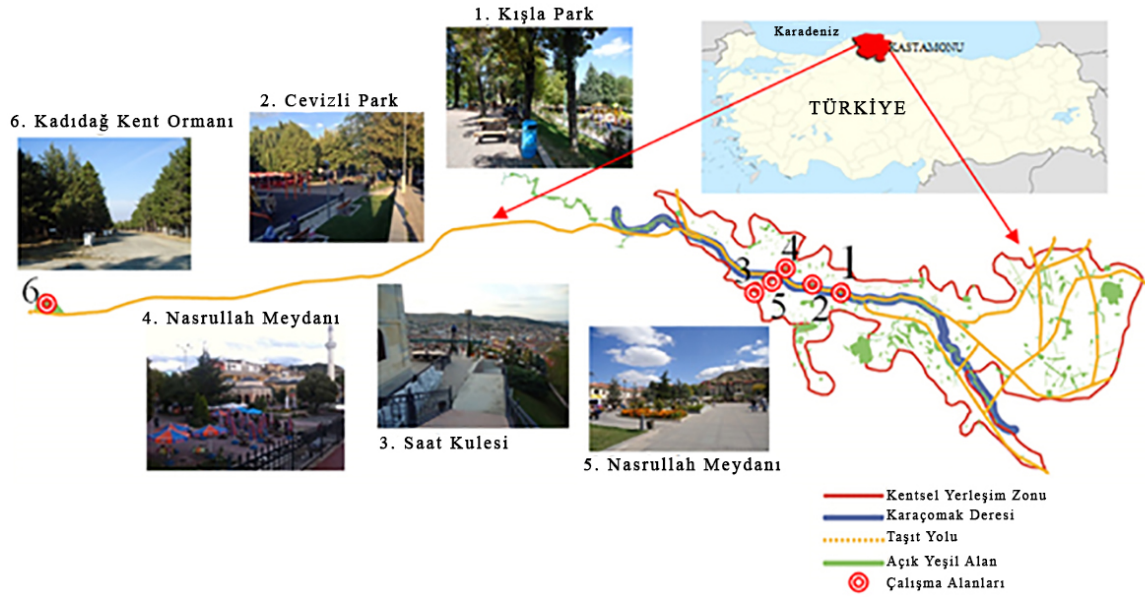
Çalışma Türkiye'de Batı Karadeniz Bölgesinde yer alan Kastamonu ilinde gerçekleştirilmiştir. Şehir ormanlık bir alanda bulunmakla birlikte şehir merkezi oldukça yoğun bir yapılaşmaya maruz kalmıştır. Bu çalışma yardımıyla öncelikle Kastamonu kent merkezinde rekreatif etkinlikler için en sık kullanılan alanlar ön anket yardımıyla belirlenecek, bu belirlenen alanlardan 2018 yılında değişime uğramış Cevizli parkın değişime uğramadan önce ve değişime uğradıktan sonra kullanıcı üzerindeki terapik faydaları ortaya konulacak ve bu değişimin terapik açıdan olumlu yanları belirlenecektir. Parkın değişimden öncesi ve sonrası önce uzman grup tarafından sonrasında kullanıcı grubu tarafından terapik açıdan değerlendirilecek ve iki değerlendirmenin karşılaştırması yapılacaktır. Çalışmada ayrıca park alanının kullanıcılar üzerinde terapi sağlayıcı özelliğini artırmak için duyuşal uyarım, hareket ve denetim olmak üzere üç deneyimsel kalite başlığı altında neler yapılabileceği ortaya konulacaktır. Çalışmanın akış diyagramı Şekil 1'de görülmektedir.

Şekil 1. Çalışmanın akış diyagramı.

2.1. Çalışma Alanı

Kastamonu kent merkezi birçok şehirde olduğu gibi yoğun bir yapılaşmaya maruz kalmıştır. Halk açık alan ihtiyaçlarını daha çok şehir merkezinde ve yakın çevresinde yer alan park alanlarında, kent meydanlarında ve mesire yerlerinde karşılamaktadır. En çok kullanılan bu açık yeşil alanların belirlenebilmesi için kent merkezinde gönüllülük esasına göre bir ön anket çalışması yapılmış ve ankete katılanlara rekreatif etkinliklerinizi daha çok hangi alanlarda girdikleriniz sorulmuştur. 2022 verilerine göre Kastamonu merkez ilçe nüfusu 155.286'dır. Cevizli park, merkez ilçe İsmailbey mahallesinde yer almakta olup buranın nüfusu 3415'tir. %95 güven düzeyinde %5 hata payı ile minimum örneklem büyüklüğü 96 bulunmuştur. Bu yüzden ön anket ve sonraki park alanını değerlendirmek için yapılan anket çalışmaları minimum 100 kişi ile gerçekleştirilmiştir. Kent merkezinde rastgele 100 kişiyle yapılan anket sonucunda rekreatif etkinlik için en çok tercih edilen 6 alan belirlenmiştir. Bu alanlar Saat Kulesi, Kışla Parkı, Nasrullah Meydanı, Cumhuriyet Meydanı, Kadıdağı Kent Ormanı ve Cevizli Parktır. Bu alanların kent merkezindeki dağılımları Şekil 2'de verilmiştir.

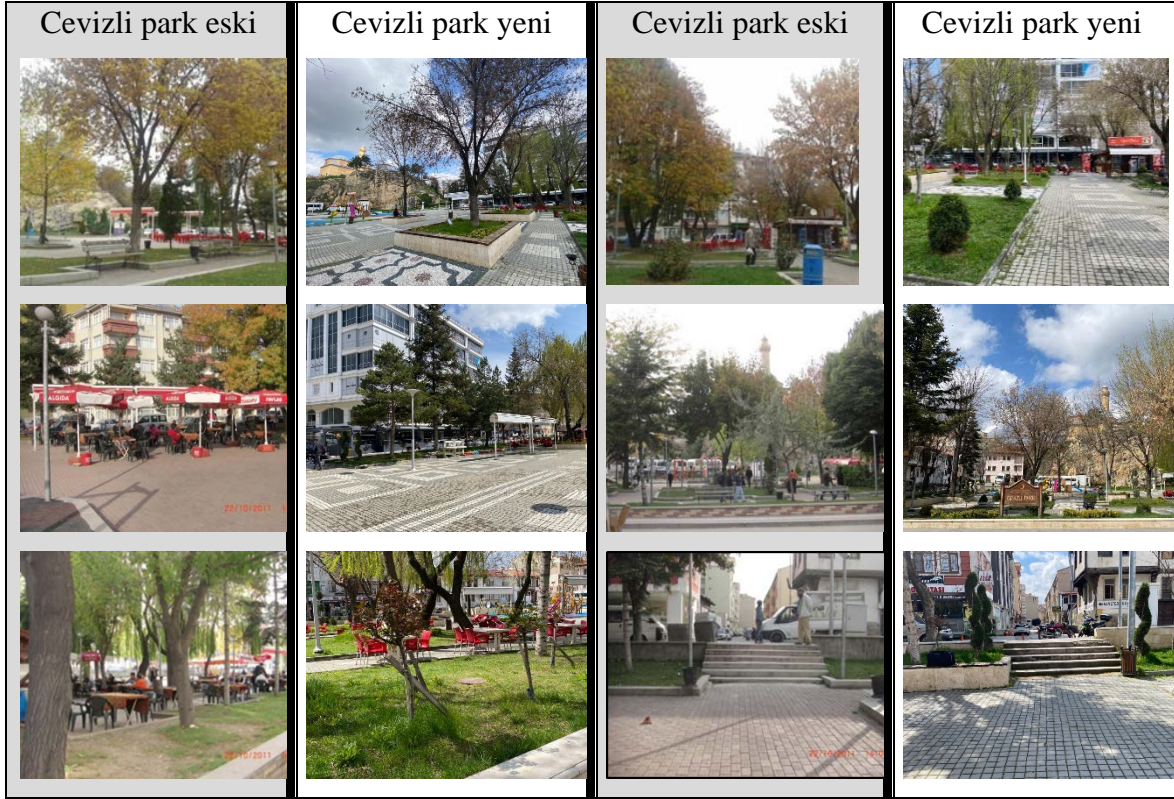

Şekil 2. Kastamonu'da en sık kullanılan açık yeşil alanlar.

Kastamonu'da en sık kullanılan açık yeşil alanlar içerisinde bir tek Cevizli Park, (2018) yılında değişime uğramış olup, diğer alanlarda herhangi bir değişim söz konusu değildir. Bu değişimin kullanıcı üzerindeki etkisini ortaya koyabilmek için çalışma Cevizli Parkta gerçekleştirilmiştir. Çalışma alanının hemen arkasında Deve Hanı ve İsmail Bey Külliyesi bulunmaktadır. Alanın sağ ve sol yanlarında ticari mekânlar; restoran, mağaza ve esnaf dükkânları yer almakta olup karşısında ise emniyet müdürlüğü ve kentte en yoğun kullanılan AVM yer almaktadır. Park yaklaşık olarak 2012 m² alana sahiptir. Park içerisinde çay bahçesi, çocuk oyun alanı, bireysel ve toplu oturma elemanları mevcuttur. Çevresindeki kaya oluşumları alana ayrı bir karakteristik özellik katmaktadır. Şehrin merkezinde bulunan parkın hemen önünde otobüs durağı olup alana hem araçla hem yürüyerek kolaylıkla ulaşılabilirdiği için parkta herhangi bir ulaşım sorunu bulunmamaktadır. Parka üç noktadan girilmektedir. Ana giriş görüş açıklığına sahip olup, insanları direk olarak oturma mekânlarına yönlendirirken ikinci giriş alanda oyun parkına ve oturma alanlarına yönlendiren ve üçüncüsü ise oyun alanına ve arkasında bulunan ilçe servis alanına yönlendiren giriştir. Alan konum olarak güzel bir yerde olmasına rağmen daha çok geçiş amacıyla kullanılan park alanı 2018 yılında revize edilmiştir. Park daha modern donatı elemanları ve malzemelerle yeniden tasarlanmış ve kaya mezarları biraz daha dikkat çekmeye başlamış ayrıca parka su ögesi olarak bir adet çeşme getirilmiştir.

Cevizli park revizyon öncesi ve sonrası (Şekil 3) bitkisel açıdan araştırmacı tarafından incelendiğinde bir değişimin olmadığı mevcut bitki örtüsünün korunduğu ortaya çıkmıştır. Alanda toplam 47 odunsu takson bulunmakta olup 12 adet farklı bitki türü tespit

edilmiştir. Alanda en çok kullanılan türler *Acer negundo* (9 adet) ve *Juniperus horizontalis* (8 adet)'tir. Bu alanda kullanılan bitkilerin özellikleri ve kullanım amaçları araştırmacı tarafından Çizelge 1'de özetlenmiştir.

Şekil 3. Cevizli parkın revize öncesi ve sonrası görüntüleri.

Çizelge 1. Cevizli parkta kullanılan bitkilerin özellikleri ve kullanım amaçları.

Bitki Özellikleri	%	Kullanım Amaçları	Var-Yok
Herdem Yeşil	51.1	Sınırlandırma	+
Yaprak Döken	48.9	Yönlendirme	+
Budama Yapılan	12.8	Soliter	+
Sonbahar Renk.	31.9	Vurgu	+
Çiçek Güzelliği	34	Odaklama	+
Meyve Güzelliği	48.9	Ayırma	+
Renk Güzelliği	10.6	Birleştirme	+
Yaprak Güzelliği	2.1	Görsel kontrol	+
Doğal Türler	55.3	Mekanı yumuşatma	+
Egzotik Türler	44.7	Fon oluşturma	+

2.2. Çalışma Alanının Terapik Açından Değerlendirilmesi

Bu çalışma Kastamonu merkezde bulunan Cevizli parkın geçmiş ve yeni tasarımlarının kullanıcı üzerindeki terapik etkisinin karşılaştırmasını yapmayı amaçlamaktadır. Bir alanın terapik etkisini değerlendirmek kolay değildir. Değerlendirme iki adımda gerçekleştirilmiştir. İlk değerlendirme uzman grup tarafından, ikinci

değerlendirme ise kullanıcı grubu tarafından gerçekleştirilmiştir. Uzman ve kullanıcı grupları cevizli parkın ilk tasarımı yani geçmiş hali için 2017 yılında ve yeni tasarımı için 2022 yılında olmak üzere iki farklı zaman diliminde ayrı ayrı değerlendirmelerini yapmışlardır.

Çalışmanın ilk adımında 10 peyzaj mimarından oluşan uzman grup tarafından Cevizli parkın önceki (2017 yılı) ve revize edilmiş halinin (2022 yılı) terapik açıdan değerlendirilmesi yapılmıştır. Bu değerlendirme sürecinde uzman grubun alanda zaman geçirmeleri sağlanmış ve sonrasında belirlenen tasarım kriterlerine bağlı olarak oluşturulan ölçüm skalası yardımıyla puanlandırma yaparak park alanını değerlendirmeleri istenmiştir. Puanlandırmada, uzman gruptan bahsedilen özellik Cevizli parkında bulunmuyorsa 0, az bulunuyorsa 1, orta bulunuyorsa 2 ve çok bulunuyorsa 3 puan vermeleri istenmiş ve Sakıcı (2009) ve Sakıcı ve ark. (2013) yaptıkları çalışmalarda olduğu gibi parkın toplam terapik değeri puantaj tablosu yardımıyla uzman grup tarafından ortaya konulmuştur. Çalışma kapsamında Cevizli parkın terapik açıdan değerlendirmesini yapabilmek için Bowers (2003) ve Sakıcı (2009)'nın yapmış oldukları doktora çalışmalarından da yararlanarak konu ile ilgili yapılan çalışmalarda kullanılan kriterler 3 deneyimsel kalite bağlamında sentez haline getirilmiş ve bir ölçüm skalası (puantaj tablosu) oluşturulmuştur.

Ulrich'in (1999) açık alan terapi üniteleri için Gizlilik ve kontrol hissi, Sosyal destek, Fiziksel hareket ve egzersiz ve Doğallık ve pozitif dikkat dağıtıcılar olmak üzere 4 kaynağı, Kaplan ve ark.'nın (1998) yazdıkları 'With People in Mind: Design and Management of Everyday Nature' adlı kitabında çevreyi anlama ve açıklamaya yönelik Tutarlılık, Karmaşıklık, Okunaklılık ve Gizem olmak üzere dört bilgi dinamiği, Kaplan ve Kaplan (1996)'ın yazdığı 'The Experience of Nature: A Psychological Perspective' isimli kitabında sağlık kazandıran alanlara ulaşabilmek için 4 faktörü Uzaklaşma, Boyut, Cazibe ve Uygunluk olmak üzere 4 faktörü ve yine Marcus ve Barnes'in (1999) açık yeşil alanlarda ortaya koyduğu Sosyallik, Gizlilik, Gezinti, Enerji gerektiren hareketli egzersizler, Güneş ya da gölge, Oturma ya da keşfetme ve Doğallığın estetiği olmak üzere 7 elemanı sentez haline getirilmiş (Çizelge 2) ve bu 3 deneyimsel kalite oluşturulmuştur (Bowers, 2003). Bunlar duyuşsal uyarım, hareket ve denetimdir.

Duyuşsal Uyarım: İnsanların duyuları ancak uyarıldıklarında çalışır ve bu uyarılar bireyin çevresinden gelmektedir (Gür, 1996). Duyuşsal uyarım, duyulara hitap etme yoluyla sağlanan, doğallığı görme ya da iletişim kurma yoluyla gerçekleştirilen uyarım şeklidir. Tasarlanan bir alanın terapi sağlanması isteniyorsa bu alanda kullanılan mekânsal öge ve bileşenlerin monotonluktan uzak ve birçok açıdan duyuşsal uyarım sağlayan alanlar olması

gerekir (Brawley, 1992; Ghose, 1999). Su varlığı, arazi morfolojisi, yeşil alan, bitkisel düzenleme, kaya oluşumları gibi alandaki tüm kaynak değerleri monotonluktan uzak çoklu duyuşsal uyarım sağlamaşması gerekir. Alandaki mekânsal öge ve bileşenler ne kadar duyuşsal uyarım sağlarsa kullanıcıların dikkati alanda toplanır ve kendi sıkıntı ve streslerinden uzaklaşmış olur. Bu gerçeklerden hareketle Cevizli parkın duyuşsal uyarım sağlama özelliğini sorgulamak için doğallık, bitki, çeşitlilik, yaban hayatı, su, mimari elemanlar/malzeme ve arazi morfolojisi olmak üzere 7 ana özellik ve her bir ana özelliğı sorgulamaya yardımcı olacak toplamda 30 tasarım kriteri çalışma kapsamında kullanılmıştır.

Çizelge 2. Terapik açıdan değerlendirme yapan çalışmalardaki kriterlerin üç deneyimsel kalite başlığı altında değerlendirilmesi (Bowers, 2003; Sakıcı, 2009).

Tasarım	Deneyimsel Kaliteler		
	Duyuşsal Uyarım	Hareket	Denetim
Ulrich'in kaynakları			
• Kontrol/ Gizlilik			X
• Sosyal Destek			X
• Hareket/ Egzersiz		X	
• Doğallık	X		
Kaplanların bilgi dinamikleri ve faktörleri			
• Tutarlılık	X		X
• Karışıklık	X		
• Okunaklılık		X	X
• Gizem		X	
• Uzaklaşma		X	
• Boyut	X	X	
• Cazibe	X		
• Uyumluluk			X
Marcus & Barnes'in elemanları			
• Sosyallık	X		X
• Gizlilik			X
• Gezinti		X	
• Hareketli Egzersiz		X	
• Güneş/ Gölge	X		X
• Oturma/ Keşif		X	X
• Doğallığın Estetiğı	X		

Hareket: İnsanların hareket etmesi sonucunda vücudundaki büyük kas gruplarının kullanılması olarak tanımlanabilir. İnsanların var olan fiziksel ve sosyal kabiliyetlerinin desteklemesi ve cesaretlendirilmesi gerekir (Tyson, 1998). Vücudu hareketlendirmek ya da egzersiz yapmak için vücuttaki kasları kullanmak gerekir. Marcus ve Barnes (1999) egzersiz yapmanın, hareket etmenin endişe ve depresyonu azalttığını ve ayrıca stresi kontrol altına almada etkili olduğunu ortaya koymuştur. Bir alan kullanıcıyı harekete teşvik ediyorsa bu hareket sonucunda kullanıcının depresyon seviyesinde düşmeler söz konusu

olur (Anonim, 2004). İnsanların çevresini anlaması ve keşfetmesi en önemli ihtiyaçlarından birisidir ve insan çevresini anladığı zaman o alanı kullanır. Bu gerçeklerden hareketle çalışma kapsamında Cevizli parkın hareket sağlama özelliğini sorgulayabilmek için; Hareket/egzersiz, Gizem, Okunaklılık/peyzaj tasarımı ve Erişilebilirlik/ulaşılabilirlik olmak üzere 4 ana özellik ve her bir ana özelliği sorgulamaya yardımcı olacak toplamda 24 tasarım kriteri bu çalışma kapsamında kullanılmıştır.

Denetim: Basitçe anlamı seçenektir. Dış mekanda denetim etkinlik seçimi yapabilme, o etkinliği istediği ortamda istediği şekilde gerçekleştirebilme olarak tanımlanabilir. Bir alan etkinlik ve mekan çeşitliliği sağlıyorsa, aynı etkinlik için farklı seçenekler sunuyorsa, kontrollü kişisel erişilebilirlik ve gizlilik sağlıyorsa bu alan denetim açısından başarılı bir alandır (Ulrich, 1999). Alanda sağlanan bu çeşitlilik, kullanıcıya seçim yapma şansı verir ve bu durum stres seviyesinde düşmelere sebep olur (Ulrich, 1999; Anonim, 2004). Çevrenin sosyal aktivite, gizlilik, güvenlik, oyun ve hareket gibi insanlara farklı seçenekler sunarak seçme şansı sağlaması, o alana terapi sağlayıcı özellik katar. Appleton (1975) alanın tahmin edilebilirliği denetim şansını artırdığını ortaya koymaktadır. Bunlardan hareketle çalışma kapsamında Cevizli parkın denetim sağlama özelliğini sorgulayabilmek için; güvenlik ve emniyet, konfor/bakım ve etkinlik/mezan (sosyal ortam çeşitliliği, soysallık) olmak üzere 3 ana özellik ve her bir özelliği oluşturmaya yardımcı olacak 25 tasarım kriteri kullanılmıştır.

Uzman grup tarafından puantaj tablosu (ölçüm skalası) yardımıyla çalışma kapsamında ele alınan Cevizli Parkın önceki ve revize edilmiş hallerinin terapik açıdan değerlendirilmesinde hem bu üç deneyimsel kalite açısından başarı yüzdeleri ortaya konulmuş hem de alanların 14 ana özellik ve bu özellikleri sorgulamaya yardımcı olacak 79 tasarım kriterinin genel ortalaması alınarak genel başarı yüzdeleri belirlenmiştir. Cevizli parkın öncesi ve sonrası için bu değerlendirmeler ayrı ayrı yapılmış ve sonrasında karşılaştırması yapılarak yeni parkın terapik açıdan ne kadar olumlu özellik gösterdiği ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Çalışmanın ikinci adımını ise Cevizli parkın kullanıcı grubu tarafından değerlendirilmesi oluşturmaktadır. Böylece parkın kullanıcılar üzerinde oluşturduğu terapik etkiler ortaya konulmuş olacaktır. Doğal alanların ve düzenlenmiş çevrelerin kullanıcılar üzerindeki etkilerini belirlemede anket sıkça tercih edilen araştırma yöntemi olup bir çok araştırmacı tarafından kullanılmıştır (Paine ve Francis, 1990; Marcus ve Barnes, 1995; Ghose, 1999; Whitehouse ve ark., 2001; Zimring, 2002; LaFargue, 2004; Sherman ve ark., 2005; Acar ve Sakıcı, 2008; Sakıcı, 2009; Sakıcı 2014). Bu çalışmada da

parkın kullanıcılar tarafından değerlendirilmesinde anket yöntemi kullanılmıştır. Anketin daha rahat, anlaşılır ve güvenilir bir şekilde doldurulabilmesi için anketörler kullanılmış ve anketörler tarafından sorular Cevizli parkında kullanıcılara tek tek okunarak ve cevaplar işaretlenerek 2017 ve 2022 yıllarında ayrı ayrı olmak üzere gerçekleştirilmiştir. Cevizli parkı için 2017 yılındaki eski halinin değerlendirilmesi için 106 alan kullanıcısıyla, 2022 yılındaki revize edilmiş halinin değerlendirilmesi için yine rastgele seçilen 100 alan kullanıcısıyla anket çalışması gerçekleştirilmiştir. Nüfusu bağlı olarak %95 güven düzeyinde %5 hata payı ile minimum örneklem büyüklüğü 96 bulunmuş olup farklı zamanlarda uygulanan anketlerde bu rakamın üzerinde kullanıcı grubuyla anket yapılmasına dikkat edilmiştir. Katılımcıların demografik özelliklerinin tercihler üzerinde etkili olabileceği düşünülmeyle birlikte anketler farklı yıllarda yapıldığı için aynı kişilerin alanları değerlendirmesi mümkün olamamıştır. Ancak tüm katılımcıların alan kullanıcısı olmasına özen gösterilmiştir. Anket 5 bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde katılımcıların demografik yapıları, ikinci bölümde bu alanı sık kullanmama sebepleri, üçüncü bölümde bu mekanlarda hangi etkinlikleri gerçekleştirdikleri, dördüncü bölümde bu etkinlikleri gerçekleştirdiklerinde ruh hallerinde meydana gelen değişimlerin neler olduğu ve beşinci ve son bölümde ise pozitif ruh hallerine sahip olmalarına yardımcı olacak bahçe özelliklerinin neler olduğu ve bu alanlarda başka hangi mekan özelliklerinin olmasının istendiği belirlenmeye çalışılmıştır.

Anket sonuçları yüzde analizleri, grafik ve tablolar ile değerlendirilmiştir. Kullanıcılara ilişkin demografik özelliklerin (cinsiyet, yaş ve eğitim) ruh hallerinde meydana gelen pozitif değişim üzerinde etkili olup olmadığının araştırılması için Ki-Kare testinden yararlanılmıştır. Sonrasında uzman grup ile kullanıcı gruplarının değerlendirmeleri karşılaştırılmış ve alanların terapik değerleri ortaya konulmuştur.

3. Sonuçlar ve Tartışma

3.1. Cevizli Parkın Uzman Grup Tarafından Değerlendirilmesi

Açık yeşil alanların terapik değerini ortaya koyabilmek için Peyzaj Mimarlığı lisans, yüksek lisans ve doktora eğitimi almış, 10 kişilik öğretim elemanının oluşturduğu uzman grup, puantaj tablosu yardımıyla açık yeşil alanları değerlendirmiştir. Değerlendirme sonuçlarına göre; parkın eski halinin terapik açıdan genel başarı yüzdesi %18,14 (43 puan) iken revize edilmiş halinin genel başarı yüzdesi %37,13'e (88 puan) yükselmiştir. Parkın terapik açıdan %100 başarı göstermesi için alması gereken puan 237'dir. Cevizli parkın

tasarım kriterlerine göre başarı yüzdeleri ayrı ayrı incelendiğinde ise; bu çalışma kapsamında %100 başarı gösterebilmesi için duyuşal uyarım açısından 90 puan, hareket açısından 72 puan ve denetim açısından 75 puan alması gerekmektedir. Parkın duyuşal uyarım açısından eski hali % 13,33 (12 puan) yeni hali % 33,33 (30 puan) başarı yüzdesine sahip olmuştur. Hareket açısından ise parkın eski hali % 23,61 (17 puan) yeni hali % 41,67 (30 puan) başarı yüzdesine sahip olmuştur. Son olarak Denetim açısından parkın eski hali % 18,67 (14 puan) yeni hali % 37,33 (28 puan) başarı yüzdesine sahip olmuştur.

Çizelge 3. Cevizli Parkın eski ve yeni hallerinin uzman grup tarafından puantaj tablosu yardımıyla terapik açısından değerlendirilmesi.

DUYUSAL UYARIM	Cevizli Park (Eski)	Cevizli Park (Yeni)
Doğallık	PUANLAR*	
Alan doğal bir görünüm sergiliyor mu?	0	1
Doğal sesler (su, kuş, rüzgar, yaprak...) alanda var mı ?	0	1
Alan şehir gürültüsünden uzak mı?	0	0
Manzarası güzel mi?	1	1
Bitki		
Alan uygun bitki türleriyle bitkisel çeşitlilik sunuyor mu?	2	2
Mevsim farklarında farklı karakteristik özellik gösteren bitkiler kullanılmış mı?	1	1
Alanda bitkisel açıdan doluluk-boşluk dengede mi?	1	1
Güzel koku özelliği gösteren bitkiler kullanılmış mı?	0	0
Farklı renk özelliği gösteren dikkat çekici bitkilere kullanılmış mı?	1	1
Bitkilendirmede tekstür ve form farklılıkları denenmiş mi?	1	1
Meyve ve çiçek özelliği gösteren bitkiler kullanılmış mı?	0	0
Alerji özelliği gösteren bitkilerden kaçınılmış mı?	2	2
Çeşitlilik		
Sessiz ortam yerine su, kuş, yaprak sesi gibi doğal sesler alanda var mı?	0	0
Alanda tek renk yerine renk gösterileri kullanılmış mı?	0	1
Duyuşal uyarım sağlayan düzenlemelere yer verilmiş mi?	0	1
Aynı özellik gösteren yerler yerine alan farklılıkları var mı?	0	2
Mekânsal öğe ve bileşenlerde doku ve malzeme çeşitliliği var mı?	0	2
Alanda vurgu noktaları (Landmark) oluşturulmuş mu?	0	0
Yaban Hayatı		
Kuş, kelebek, kedi, köpek gibi yaban hayatına yer verilmiş mi?	1	1
Yaban hayatını destekleyici bitkisel ve yapısal elemanlara yer verilmiş mi?	1	1
Su		
Alanda durgun su kullanılmış mı?	0	1
Hareketli (fiskiye, akan) su kullanılmış mı?	0	0
Mimari Elemanlar- Malzeme		
Heykel kullanılmış mı?	0	0
Alanda çiçeklik, saksı gibi yapısal elemanlar var mı?	0	0
Görsel uyarı sağlayan yapısal elemanlara yer verilmiş mi?	0	2
Aydınlatmada yüksek voltaj yerine düşük voltajlı lambalar kullanılmış mı?	0	2
Sert-kaba doku yerine hafif-yumuşak doku kullanılmış mı?	0	2
Farklı malzemelerle armoniklik ve kontrastlık yakalanmış mı?	0	3
Arazi morfolojisi		
Düz arazi yerine tepecikler, iniş, çıkış vb. hareketlilikler var mı?	0	0

DUYUSAL UYARIM	Cevizli Park (Eski)	Cevizli Park (Yeni)
Alandaki kot çözümlenmesinde yüksek duvarlardan kaçınılmış mı?	1	1
TOPLAM (%100 başarı: 90p)	12	30
BAŞARI YÜZDESİ	13.33	33.33

* 0: Yok, 1: Az, 2: Orta, 3: Çok

Elde edilen sonuçlardan da anlaşıldığı üzere Cevizli Parkın eski halinin gerek genel (% 18.14), gerekse tüm tasarım kriterine göre terapik açılarından başarı yüzdesi oldukça düşük çıkmıştır. Bu durum değişimin terapik açıdan olumlu katkı sağladığını göstermiş olmasına rağmen revize edilmiş halinin de gerek genel (%37,13) gerekse tüm deneysel kaliteler açısından başarı yüzdesi %50'nin altındadır. Bu tarz açık yeşil alanların terapik açıdan olumlu etki oluşturabilmesi için bu belirlenen kriterleri en azından %50'lik bir oranda bünyesinde barındırması gerekmektedir (Sakıcı, 2009). Parkın eski ve revize edilmiş hallerinin terapi açısından eksiklikleri Çizelge 4'te görülmektedir.

Çizelge 4.. Cevizli Parkın eski ve yeni hallerinin uzman grup tarafından puanaj tablosu yardımıyla terapik açılarından değerlendirilmesi (Devamı).

HAREKET	Cevizli P. (Eski)	Cevizli P. (Yeni)
Hareket- Egzersiz	PUANLAR*	
Keşif ve araştırma yapmak için uygun alanlar var mı?	0	0
Alan serbest hareket etmeye imkan tanıyor mu?	0	1
Egzersiz ve spor yapılabilecek alanlar var mı?	0	0
Alanı kesintisiz dolaşan gezinti yolu var mı?	0	1
Alandaki gezinti yolları harekete teşvik edici organik hatlardan mı oluşuyor?	0	0
Mola vermek için oturma cepleri ya da dinlenme köşeleri düşünülmüş mü?	1	2
Gizem		
Alan farklılıkları ve gizli noktalarla gizem oluşturulmaya çalışılmış mı?	0	0
Kullanıcıları harekete cesaretlendirecek gizem noktaları sürprizler var mı?	0	1
Vista oluşumlarına yer verilmiş mi?	0	1
Okunaklılık- peyzaj tasarımı		
Alan sade, basit, okunaklı ve anlaşılır bir tasarıma mı sahip?	2	2
Tasarımda sert ve doğrusal yerine yuvarlak, eğrisel, kavisli çizgiler kullanılmış mı?	0	2
Tasarımda keskin yerine yumuşak geçişlere yer verilmiş mi?	0	0
Çevrede tekrarlardan yararlanarak tutarlılık sağlanmış mı?	1	2
Erişilebilirlik- Ulaşılabilirlik		
Tekerlekli sandalye kullanıcıları için alanın her yerine erişim sağlanabiliyor mu?	0	2
Taşıyla alana kadar ulaşılıyor mu?	3	3
Sirkülasyonda yaya ve taşıt ayırımı sağlanmış mı?	2	3
Yaya yolu genişliği (iki tekerlekli sandalyenin geçebileceği mesafe) uygun mu?	1	2
Bisiklet yolu düşünülmüş mü?	0	0
Alanda tanıtıcı, yönlendirici ve terapik faydalarının anlatıldığı panolar var mı?	0	0
Merdiven kullanımı yerine rampalar mı kullanılmış?	0	0
Yükseklik farklarından, derin çukurlardan kaçınılmış mı?	2	2
Döşeme malzemesi seçiminde tekerlekli sandalyeler dikkate alınmış mı?	1	2
Parktaki mekanlar arasında rahat hareket edilebiliyor mu ?	2	2
Yol boyunca sohbet köşeleri ve açıklıkları oluşturulmuş mu?	2	2
TOPLAM (%100 başarı: 72p)	17	30

HAREKET	Cevizli P. (Eski)	Cevizli P. (Yeni)
BAŞARI YÜZDESİ	23.61	41.67

* 0: Yok, 1: Az, 2: Orta, 3: Çok

Çalışma kapsamında Cevizli parkın eski ve yeni versiyonları incelenmiş, sonuç olarak bu alanlarda bazı düzenlemelerin yapıldığı ancak terapi açısından bu düzenlemelerin yetersiz olduğu ortaya çıkmıştır. Eski ve yeni park alanının kullanıcı ihtiyacına tam olarak cevap veremediği ve kullanıcılara terapik açıdan yeteri kadar olumlu katkı sağlayamadığı duyuşsal uyarım, hareket ve denetim kalitelerini yeterli düzeyde gösteremediği ortaya çıkmıştır (Çizelge 5). Alanların özellikle duyuşsal uyarım açısından sonra da denetim açısından son derece yetersiz olduğu hareket açısından diğer kriterlere göre başarı yüzdesi daha yüksek olsa da yine de ortalamanın altında kaldığı ortaya çıkmıştır. Bu alanlarda öne çıkan temel eksiklikler, kaliteli ve yeterli yeşil alanların olmayışı, bakımsızlık, farklı rekreatif etkinliklere yer verilmemesi ya da etkinlik çeşitliliği sunmaması, kullanıcılara seçim yapma şansını tanımaması, kullanıcıların streslerinden uzaklaşmalarına yardımcı olacak etkinlik alanlarına yer verilmemesi, bu tarz alanlarda olması gereken tasarım kriterlerini bulundurmaması ve yetersiz ve bakımsız donatılar, uyarıcı elemanların eksikliği sayılabilir.

Çizelge 5. Cevizli Parkın eski ve yeni hallerinin uzman grup tarafından puantaj tablosu yardımıyla terapik açıdan değerlendirilmesi.

DENETİM	Cevizli P. (Eski)	Cevizli P. (Yeni)
Güvenlik ve Emniyet	PUANLAR*	
Çevreden gelecek rahatsız edici ve istenmeyen tepkilere karşı korunma var mı?	0	2
Güven hissi sağlayan çevrelenmiş-kuşatılmış alanlara yer verilmiş mi?	0	1
Aydınlatma alanın güvenliği için yeterli mi?	2	2
Mekanda fiziksel yada görsel kapalılık sağlayıcı bitkilendirmelere yer verilmiş mi?	0	0
Alana kontrolsüz giriş engellenmiş mi?	0	1
Konfor- Bakım		
Alan bakımlı bir görüntü sergiliyor mu?	0	2
Kullanılan kentsel mobilyalar kullanım açısından konforlu mu?	1	1
Parkın kullanılabilirliği uygun mu?	1	2
Oturma donatılarının yaslanma yeri ve kollukları var mı?	1	1
Kullanılan kentsel mobilyalar kullanıcıların antropometrik ölçülerine uygun mu?	2	2
Etkinlik- Mekan (sosyal ortam çeşitliliği) sosyallik		
Alanda mekansal çeşitlilik var mı?	0	2
Alan etkinlik çeşitliliği (aktif-pasif) sunuyor mu?	1	1
Alanda yalnız kalmak ve düşünmek için uygun alanlar düşünülmüş mü?	0	0
Kullanıcıların rahat hareket edebilecekleri serbest etkinlik alanları var mı?	0	0
Parkta örtülü alanlar var mı? (güneş-gölge seçeneği)	0	1
Alanda açık mekanlara yer verilmiş mi?	2	2
Alanda yarı açık mekanlara yer verilmiş mi?	0	1

DENETİM	Cevizli P. (Eski)	Cevizli P. (Yeni)
Gizlilik sağlayan kapalı mekanlar kullanıcılara sunulmuş mu?	0	0
Alan kullanıcıları farklı etkinliklere yönlendiriyor mu?	0	0
Alanda yeterli sayıda ve hareket edebilen oturma elemanları var mı?	2	3
Alan kullanıcıya çevresini kontrol edebilme hissi sağlıyor mu?	0	1
Kışın da alanın kullanılabilmesi için alternatif çözümler düşünülmüş mü?	0	0
Alanda kullanıcıların sosyalleşebileceği grup etkinlikleri için mekanlar var mı?	1	2
Farklı kullanıcı grupları için mekanlar düşünülmüş mü?	1	1
Doğayla ilişki kurabilecekleri mekanlar düşünülmüş mü? (yeşil alan egzersizleri)	0	0
TOPLAM (%100 başarı: 75p)	14	28
BAŞARI YÜZDESİ	18.67	37.33
GENEL TOPLAM (% 100 başarı: 237p)	43	88
GENEL BAŞARI YÜZDESİ	18.14	37.13

* 0: Yok, 1: Az, 2: Orta, 3: Çok

3.2. Cevizli Parkın Kullanıcılar Tarafından Değerlendirilmesi

3.2.1. Alan Kullanıcılarının Demografik Yapısı

Cevizli parkın kullanıcılar tarafından terapik değerini ortaya koyabilmek için 2017 yılında 106 park kullanıcısı, 2022 yılında 100 park kullanıcısı üzerinde anket çalışması yürütülmüştür. Ankete katılanların demografik yapıları Çizelge 6'da özetlenmiştir. Ankete katılanların kız erkek dağılımlarının dengeli olmasına dikkat edilmiş ve katılımcıların demografik özelliklerine bakıldığında büyük bir çoğunluğunun 18-35 yaş grubunda gençlerden oluştuğu, büyük bir çoğunluğu üniversite öğrencisi olduğu ve doğal olarak gelir düzeylerinin yaklaşık 1000TL'ye kadar olduğu ortaya çıkmıştır.

Çizelge 6. Ankete katılanların demografik özellikleri.

Demografik özellik		Cevizli Parkı (Eski)		Cevizli Parkı (Yeni)	
		n	%	n	%
Cinsiyet	Kız	55	51.9	53	53
	Erkek	51	48.1	47	47
Yaş	0-17	37	34.9	10	10
	18-34	44	41.5	32	32
	35-60	6	5.7	50	50
	61-	19	17.9	8	8
Eğitim Durumu	İlköğretim	8	7.5	13	13
	Lise	31	29.2	12	12
	Üniversite	62	58.5	67	67
	Lisans üstü	5	4.7	8	8
Meslek	Öğrenci	76	71.7	75	75
	Öğretmen	7	6.6	-	-
	Mimar	-	-	3	3
	Serbest Meslek	16	15.1	9	9
	Çalışmıyor	2	1.9	3	3
	Polis	1	0.9	1	1
	Doktor	2	1.9	1	1
	Emekli	2	1.9	6	6
Gelir Durumu	-1000	65	61.3	62	62
	1001-2500	17	16	17	17

Demografik özellik	Cevizli Parkı (Eski)		Cevizli Parkı (Yeni)	
	n	%	n	%
2501-4500	6	5.7	8	8
4501-6000	18	17	5	5
6001-	-	-	8	8

3.2.2. Cevizli Parkın Kullanımı

Çalışmada insanların, açık yeşil alanları kullanması ve kullanım sonrasında ruh hallerinde meydana gelen olumlu değişikliklerin belirlenmesi için anket çalışmasından yararlanılmıştır. Kullanıcıların Cevizli parkını neden sık ziyaret etmedikleri, bu alanlarda gerçekleştirdikleri etkinlikler ve alanda zaman geçirdikten sonra ruh hallerinde meydana gelen değişiklikler Çizelge 7’de özetlenmiştir. Sonuçlara bakıldığında Cevizli parkın eski ve yeni hallerinin sık ziyaret edilmemesinin sebeplerinin benzerlik gösterdiği ve kullanıcıların daha çok zaman eksikliğinden dolayı (%68,9 ; %42) bunu takiben açık yeşil alanların ilgi çekmemesi (%49,1; %34), yaşadığı yerin bu alana uzak olması (%32,1; %39) ve bu alanın güzel ve kaliteli olmayışından (%34; %21) dolayı Cevizli parkı sık ziyaret edemediklerini belirtmişlerdir (Çizelge 7).

Çizelge 7. Cevizli Parkı sık ziyaret etmeme sebepleri, bu alanda gerçekleştirdikleri etkinlikler ve alanı kullandıktan sonra ruh hallerinde meydana gelen değişiklikler.

Açık yeşil alanlar		Cevizli Parkı (Eski)		Cevizli Parkı (Yeni)	
		n	%	n	%
Alanı sık ziyaret etmeme sebebi	Zaman eksikliği	73	68.9	42	42
	Mesafe	34	32.1	39	39
	Parkların güvensizliği	16	15.1	9	9
	Hastalık ya da olumsuz sağlık durumlarından	7	6.6	7	7
	Güzel, kaliteli ve açık yeşil alan olmayışı	36	34	21	21
	Çok sessiz ve terk edilmiş olması	11	10.4	3	3
	Çok ilgi çekmemesi	52	49.1	34	34
Gerçekleştirile n etkinlikler	Oturma	86	81.1	86	86
	Seyir	31	29.2	21	21
	Sohbet	61	57.5	44	44
	Gezinti	18	17	14	14
	Yürüyüş	16	15.1	19	19
	Spor	7	6.6	5	5
	Yeme-içme	41	38.7	25	25
	Güneşlenme-gölgelenme	29	27.4	17	17
	Okuma	11	10.4	13	13
Ruh hallerinde meydana gelen değişiklikler	Müzik dinleme	25	23.6	28	28
	Dinlenmiş- rahatlamış	28	26.4	42	42
	Sıkıntı-dertten uzaklaşma	15	14.2	19	19
	Sakinleşme	24	22.6	31	31
	Olumlu düşünme	13	12.3	11	11
	Huzur bulma	10	9.4	21	21
	Güvende hissetme	7	6.6	7	7
Neşeli olma	26	24.5	17	17	

Açık yeşil alanlar	Cevizli Parkı (Eski)		Cevizli Parkı (Yeni)	
	n	%	n	%
Değişiklik hissetmeme	40	37.7	37	37

Kullanıcıların Cevizli parkın eski ve yeni versiyonlarında gerçekleştirdikleri etkinliklere baktığımızda yine benzerlik gösterdiği ortaya çıkmıştır. İki alanda da yoğun olarak oturma (%81,1; %86), sohbet (%57,5; %44), yeme-içme (%38,7; %25) ve seyir (%29,2; %21) gibi etkinliklerini gerçekleştirdiklerini belirtmişlerdir. Bu etkinlikleri gerçekleştirdikten sonra ruh hallerinde pozitif anlamda değişimin olup olmadığı sorulduğunda ise parkın yeni ve eski hallerini kullandıktan sonra kullanıcıların ruh hallerinde farklı değişimler gerçekleştiği ortaya çıkmıştır. Cevizli parkın eski halini kullandıktan sonra sırasıyla ruh hallerinde bir değişiklik hissetmediklerini (%37,7) dinlenmiş rahatlamış hissettiklerini (%26,4) ve neşeli olduklarını (%24,5) belirtirken revize edilmiş halini kullandıktan sonra ise dinlenmiş, rahatlamış hissettiklerini (%42), bir değişiklik hissetmediklerini (% 37) ve sakinleştiklerini (%31) belirtmişlerdir (Çizelge 7). Değişimin dinlenme rahatlatma, sakinleştirme ve huzur bulma üzerinde pozitif yönde etkili olduğu ortaya çıkmıştır.

Kullanıcıların demografik özelliklerinden yaş, cinsiyet ve eğitim düzeyinin parkı kullandıktan sonra ruh hallerindeki pozitif değişime etkisi olup olmadığını belirleyebilmek için Chi Square Analizi yapılmıştır. Analiz sonuçlarına göre yaş, cinsiyet ve eğitim durumunun pozitif ruh haline sahip olmada bir etkisi olmadığı ($p < 0,05$) ortaya çıkmıştır (Çizelge 8).

Çizelge 8. Demografik özelliklerin ruh halindeki değişimler üzerindeki etkilerine ilişkin Chi Square (p) değerleri.

Park Alanı	Cinsiyet	Yaş	Eğitim
Cevizli Park Eski	0,762	0,182	0,355
Cevizli Park Yeni	0,325	0,698	0,935

3.2.3. Cevizli Parkın Mevcut ve Olması İstenen Mekansal Özellikleri

Anketin bu bölümünde kullanıcılardan, Cevizli parkın eski ve yeni hallerinin mekansal özelliklerini terapik açıdan değerlendirmeleri istenmiştir. Kullanıcılardan öncelikle belirlenen mekansal özelliklerin bu parkta ne oranda var olduğunu değerlendirmeleri, daha sonra da bu özelliklerden bu parkta hangilerinin olmasını istediklerini ortaya koymaları istenmiştir. Kullanıcıların değerlendirmeleri sonucunda elde edilen sonuçlar yüzdesel (%) olarak ortaya konulmuş ve var olan ve olmasını istedikleri mekansal özelliklerin farkları alınarak da bu alandaki eksikliklerin belirlenmesi

amaçlanmıştır. Böylece değerlendirilen parkın, kullanıcıların beklentilerini ne oranda karşıladığı belirlenmiş olacaktır. Parkın eski ve yeni hallerinin terapik açıdan eksikliklerinin var olan ve olması istenen özelliklerin farklarının yüzdesel değerleri incelendiğinde parkın eski hali için öne çıkan ilk üç eksiklik sırasıyla şehir gürültüsünden uzaklaşma olanağı sunmaması (%92,4), çekici tasarım sergilememesi (%87,8) ve farklı etkinliklere olanak sunmaması (%78,3) olarak belirlenmiştir. Parkın yeni hali için ise öne çıkan ilk üç eksiklik ise parkta su elemanlarının (durgun, hareketli) kullanılmaması (%63), yine şehir gürültüsünden uzaklaşmama (%58) ve yine çekici tasarım sergilememesi (%55) olarak belirlenmiştir. Benzer taleplerin olması ancak talep oranının azalması parktaki değişimin terapik açıdan pozitif yönde katkı sağladığı ancak yine de belirlenen özellikler açısından yeterli olmadığını ortaya koymaktadır (Çizelge 9).

Çizelge 9. Cevizli parkın var olan ve olması gereken mekansal özellikleri.

Mekan Özellikleri	Cevizli Park (Eski)			Cevizli Park (Yeni)		
	Var (%)	Olmalı (%)	Fark (%)	Var (%)	Olmalı (%)	Fark (%)
Sosyalleşme imkanı	62.3	93.4	31.1	54	80	26
Yalnız başına kalabilme imkanı	37.7	91.5	53.8	45	74	29
Farklı etkinliklere olanak vermesi	17.9	96.2	78.3	26	75	49
Gezinti yapabilme imkanı	32.1	92.5	60.4	47	76	29
Spor yapabilme imkanı	15.1	79.2	64.1	23	75	52
Doğal çevreyle iletişim kurabilme olanağı	32.1	97.2	65.1	40	71	31
Doğal sesler(su, rüzgar, kuş) duyabilme olanağı	41.5	94.3	52.8	49	76	27
Güneşli ve gölgeli mekanlar sunması	72.6	89.6	17	65	75	10
İnsanları ve doğayı seyredibilme imkanı	60.4	87.7	27.3	56	75	19
Rahat rahat bir şeyler yeme içme olanağı bulma	61.3	92.5	31.2	53	75	22
Kesintisiz yürüyüş yapabilme olanağı	13.2	83	69.8	30	73	43
Yaban hayatı	12.3	65.1	52.8	19	67	48
Doğa ile iç içe olma	21.7	93.4	71.7	28	75	47
Temiz hava	28.3	95.3	67	41	75	34
Renk ve tekstür çeşitliliği	21.7	93.4	71.7	24	72	48
Şehir gürültüsünden uzaklaşma	3.8	96.2	92.4	16	74	58
Su elemanı(durgun-hareketli)	17	84.9	67.9	11	74	63
Ağaçlar ve yeşillik	62.3	97.2	34.9	52	77	25
Manzara güzelliği	11.3	78.3	67	29	74	45
Bitki kompozisyonu	18.9	94.3	75.4	27	73	46
Çekici tasarım	7.5	95.3	87.8	15	70	55
Çiçekler- renk	21.7	96.2	74.5	37	74	37
Çeşme	43.4	83	39.6	68	79	11
Genel ortalama (%)			58.9			37.1

Park alanının yeni ve eski versiyonları için eksikliklerin toplamının ortalaması alınarak, park ile ilgili mekansal özellikler açısından görülen olumsuzlukların değerlendirilmesi yapılmıştır (Çizelge 7). Bu genel ortalama ne kadar büyükse alanlardaki eksikliklerin o oranda fazla olduğu, ne kadar düşükse alanların terapik açıdan kullanıcı

isteğine o kadar uygun olduğu anlaşılmaktadır. Değerlendirme sonucuna göre Cevizli Parkın eski hali %58,9 genel ortalamaya sahip olduğu, Cevizli parkın yeni halinin ise %37,1 genel ortalamaya sahip olduğu ortaya çıkmıştır. Sonuçlar parkın yeni halinin terapik açıdan eski haline göre daha iyi olduğunu ortaya çıkarmıştır. Değişimin terapik açıdan fayda sağladığı ancak bu değişimin yeterli olmadığı ortaya çıkmıştır. Parkta düzelmesini istedikleri değişimler Çizelge 9’da görülmektedir. Kullanıcı grubunun açık yeşil alanları terapik açıdan değerlendirme sonuçları ile uzman grubunun değerlendirme sonuçları benzerlik göstermektedir. Uzman grup ile kullanıcı grubun parkın terapik değeri hakkında benzer değerlendirmeyi gerçekleştirmesi, çalışmaya pozitif değer katmaktadır.

4. Sonuç ve Öneriler

Kent ortamındaki yoğun yaşam şartları insanların stres seviyesi üzerinde ciddi olumsuz etkiler oluşturmaktadır. Bundan dolayı açık yeşil alanlar düzenlenirken bu alanların sadece yeşil alan olarak düşünülmemesi, açık alan terapi ünitelerine dönüştürülmesi kentlinin ruhsal sağlığı açısından son derece önemlidir. Bu çalışmada Kastamonu kent merkezinde bulunan Cevizli parkın eski ve yeni hallerinin hem uzman grup hem de kullanıcı grubu tarafından terapik açıdan değerlendirilmesi yapılmış ve bu alanın terapik açıdan başarısızlıkları nedenleriyle ortaya konulmuştur. Parkların terapik açıdan ele alınıp olumsuz özelliklerinin iyileştirilmesi kent sağlığı açısından son derece önemlidir ve kullanım sonrasında halkın ruh sağlığı üzerinde olumlu etkiler oluşturacaktır. Bir alanın terapi sağlayıcı alan olarak tasarlanması kolay değildir. Çalışmada ortaya koyulan duyuşsal uyarım, hareket ve denetim olmak üzere üç deneyimsel kaliteyi yeterli düzeyde barındırması gerekir. Ayrıca terapi sağlayıcı alanların oluşturulabilmesi için birçok farklı meslek disiplininden (peyzaj mimarlığı, tıp, antropoloji, çevresel psikoloji, hortikültür) insanların birlikte çalışması önemlidir. Herkes kendi meslek disiplini açısından yaklaştığında iyi bir terapi sağlayıcı alan tasarlanmış olur.

Demografik özellikler tercihler üzerinde etkili olduğu için aynı kullanıcıların değerlendirme yapılması demografik farklılıkların etkisini ortadan kaldıracaktır. Bu yüzden aynı kişinin farklı alanları değerlendirmesi daha doğru sonuçlar ortaya koyacaktır. Bu çalışmada aynı parkın farklı versiyonlarının değerlendirilmesi farklı yıllarda yapıldığı için aynı kullanıcı üzerinde değerlendirmeler yapılamamıştır. Bu durum çalışmanın sınırlılığını oluşturmaktadır. Ancak aynı alanın hem uzman grubu hem de kullanıcı grubu tarafından değerlendirilmesi ve sonuçların benzerlik göstermesi çalışmanın avantajını ortaya koymaktadır.

İyileştirici alanlar, mekansal çeşitlilik göstermeli, farklı etkinliklere imkan sağlamalı ve özellikle bitkilerin yoğun kullanıldığı, yeşil ağırlıklı bir tasarımsal özellik göstermelidir. Alanda sağlanan bu çeşitlilik kullanıcıya seçim yapma şansı verir ve böylece alan kullanımına teşvik eder. Bu tarz açık-yeşil alanlarda duylara hitap eden, olumlu açıdan dikkat dağıtıcı mekânsal öge ve bileşenlerin kullanımına özen göstermek gerekir. Bunları yaparken yapaylığı mümkün olduğunca azaltıp doğal elemanların kullanılmasına özen göstermek, alanın tedavi edici etkisini artıracaktır. Bireysel kullanım alanları kişinin yalnız başına kalıp düşünmesine ve çevre faktörü yardımıyla sıkıntılarından uzaklaşmasına, toplu kullanım alanları ise kişilerin sosyalleşmesine yardımcı olacaktır. Kent parkları düzenlenirken ortaya konulan bu kriterlere dikkat edilmeli ve tasarımlar sadece estetik ve fonksiyonel açıdan ele alınmayıp mutlaka alanların terapik etkisine dikkat edilerek tasarlanmalıdır. Mevcut parkların terapik etkisini ortaya koymak o parkı kullananlara sağlayacağı katkılar açısından son derece önemlidir. Bu açıdan mevcut parkların terapik etkileri belirlenmeli ve terapik açıdan eksiklikler ortaya konulup bu parkların bu doğrultuda revize edilmesi kentli açısından büyük öneme sahiptir.

Kaynaklar

- Acar, C., & Sakıcı, Ç. (2008). Assessing landscape perception of urban rocky habitats, *Building and Environment*, 43(6), 1153-70.
- Anonim, (2004). Healing by design: healing gardens and therapeutic landscapes, *Implications*, 2(10), 1-4.
- Appleton, J. (1975). *The experience of landscape*, New York: John Wiley & Sons.
- Atanur, G., ve Ersöz, N.D. (2020). Kavramsal gelişim süreçleri ve tasarım bileşenleri bağlamında kent parkları. *Ağaç ve Orman*, 1(1), 66-71.
- Bowers, D.A. (2003). Incorporating restorative experiential qualities and key landscape attributes to enhance the restorative experience in healing gardens within health care settings, Master Theses, Washington State University, 108.
- Brawley, E.C. (1992). Alzheimer's disease: designing the physical environment, *American Journal of Alzheimer's Disease and Other Demants*, 7(1), 3-8.
- Elings, M. (2006). People-plant interaction: the physiological, psychological and sociological effects of plants on people. *Farming for health*, 43-55.
- Ghose, S. (1999). The healing dimensions of hospital gardens: three case studies assessing the use, Master Thesis, The University of Texas, 95
- Gür, Ş.Ö. (1996). *Mekan örgütlenmesi*, Trabzon: Gür Yayıncılık, 280.

- Hartig, T., Book, A., Garvill, J., Olsson T., & Garling, T. (1995). Environmental influences on psychological restoration, *Scandinavian Journal of Psychology*, 37(4), 378-393.
- Hartig, T., Mang, M., & Evans, G.W. (1991). Restorative effects of natural environment experiences, *Environment and Behavior*, 23(1), 3-26.
- Herzog, T.R., Black, A.M., Fountaine, K.A., & Knotts, D.J. (1997). Reflection and attentional recovery as distinctive benefits of restorative environments, *Journal of Environmental Psychology*, 17(2), 165-70.
- Hillman, J. (1994). The role of urban parks, the future of our urban parks, London: Finding of The Symposium Church House Conference Centre, 6-7.
- Kaplan, R., & Kaplan, S. (1996). The experience of nature: a psychological perspective (2nd ed.). New York: Cambridge University Press.
- Kaplan, R., Kaplan, S., & Ryan, R.L. (1998). With people in mind: design and management of everyday nature, Washington, D. C.: Island Press.
- LaFargue, L. (2004). Nature is to nurture: a post occupancy evaluation of the St. Michael Health Care Center, Texarkana, Master Thesis, Louisiana State University, School of Landscape Architecture, Texas.
- Lewis, C.A. (1990). Gardening as healing process. In: R. Hester, and M. Francis, (Eds.), *The Meanings of Gardens: Idea, Place, and Action*, 244-51, Cambridge, MA: MIT Press.
- Lewis, C.A. (1994). The evolutionary importance of people-plant relationships. In: Flagler, J., and Poincelot, R.P. (Eds.) *People-Plant Relationships: Setting Research Priorities*. Binghamton, NY: Food Products Press.
- Marcus, C.C., & Barnes, M. (1995). Gardens in healthcare facilities: uses, therapeutic benefits and design recommendations. The Center for Health Design, Martinez, *United States of America: Eusey Press*, 70.
- Marcus, C.C., & Barnes, M. (1999). Healing garden: therapeutic benefits and desing recommendations, *New York: John Wiley & Sons*, 624.
- Mitchell, R., & Popham, F. (2007). Evidence based public health policy and practice, *Journal of Epidemiology and Community Health*, 61(8), 681-683.
- Paine, R., & Francis, C. (1990). Hospital outdoor spaces, people places: design guidelines for urban open spaces, Eds.: Marcus, C.C., Francis, C., 263-290.
- Pretty, J., Peacock, J., Sellens, M., & Griffin, M. (2005). The mental and physical health outcomes of green exercise, *International Journal of Environmental Health Research*, 15(5), 319-337.

- Sakıcı, Ç. (2009). Open space therapy unit in psychiatric hospitals: a case study of Ataköy Psychiatric Hospital, PhD Thesis, The University of Karadeniz Technical, Department of Landscape Architecture, Trabzon, Turkey.
- Sakıcı, Ç. (2014). The assessment of the relationship between various waterscapes and outdoor activities: Edirne, Turkey. *Environmental monitoring and assessment*, 186, 3725-3741.
- Sakıcı, Ç., Çelik, S., ve Kapucu, Ö. (2013). Evaluation of landscape designs of hospital gardens in Kastamonu, *Faculty of Forestry Journal Süleyman Demirel University*, 14(1), 64-73.
- Sakıcı, Ç., ve Var, M. (2023). Personal space preferences depending on behaviour at a psychiatric hospital garden. *Kent Akademisi*, 16(1), 18-34.
- Sherman, S.A., Varni, J.W., Ulrich, R.S., & Malcarne, V.L. (2005). Post- occupancy evaluation of healing gardens in a pediatric cancer center, *Landscape and Urban Planning*, 73(2-3), 167-183.
- Smardon, R.C. (1990). Perception and aesthetics of the urban environment: Review of the role of vegetation, *Landscape and Urban Planning*, 15(1-2), 85-106.
- Stigsdotter, U.A. (2005). Landscape architecture and health, evidence- based health-promoting design and planning, PhD Thesis, Faculty of Landscape Planning, Swedish University of Agricultural Sciences.
- Tyson, M.M. (1998). The healing landscape: therapeutic outdoor environments, New York: McGraw-Hill, 224.
- Ulrich, R.S. (1984). Views through a window may influence recovery from Surgery, *Science*, 224, 420-421.
- Ulrich, R.S. (1991). Effects of health facility interior design on wellness: theory and scientific research, *Journal of Healthcare Design*, 3, 97-109.
- Ulrich, R.S. (1999). Effects of gardens on health outcomes: theory and research, In: Cooper Marcus C, Marni B, editors. Healing Gardens: Therapeutic Benefits and Design Recommendations. *New York: John Wiley & Sons*, 27 – 86.
- Ulrich, R.S. (2001). Effects of healthcare environmental design on medical outcomes, The therapeutic benefits of design, Ed.: Dilani, A., *Design & Health*, 49-59.
- Varni, J.W., & Katz, E.R. (1997). Stress, social support, and negative affectivity in children with newly diagnosed cancer: A prospective transactional analysis, *Psycho-Oncology*, 6(4), 267-278.

- Whitehouse, S., Varni, J.W., Seid, M., Marcus, C.C., Ensberg, M.J., Jacobs, J.R., & Mehlenbeck, R.S. (2001). Evaluating a children's hospital garden environment: utilization and consumer satisfaction, *Journal of Environmental Psychology*, 21(3), 301-314.
- Zimring, C. (2002). Post occupancy evaluations: issue and implementation, handbook of environmental psychology, *John Wiley & Sons, New York*, 306-319.